

Arkadiusz Domaszek

Nowe horyzonty misji „Ad gentes” – normy prawa kanonicznego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 53/1-2, 21-40

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. ARKADIUSZ DOMASZK SDB
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

NOWE HORYZONTY MISJI „AD GENTES” – NORMY PRAWA KANONICZNEGO

Treść: Wstęp. – 1. Aktualność misji *ad gentes*. – 2. Nowe zjawiska społeczne. – 2.1. Urbanizacja. – 2.2. Migracja. – 3. Misyjne obszary kulturowe. – 3.1. Środki społecznego przekazu. – 3.2. Inne obszary kulturowe i *areopagi* misyjne. – Zakończenie.

Wstęp

Temat działalności misyjnej *ad gentes* jest szeroko podejmowany w dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła; zagadnienie to regulowane jest także normami prawa kanonicznego. Tradycyjnie, pojęcie działalności misyjnej łączono z określonymi obszarami geograficznymi. I wydaje się, że takie rozumienie misji dokonującej się w Afryce, Azji, czy np. Amazonii jest ciągle aktualne.

Jednakże we współczesnym zglobalizowanym świecie następują liczne i intensywne zmiany. Należą do nich m.in. procesy urbanizacyjne i intensywna migracja ludzi, w tym niechrześcijan, do krajów tradycyjnie chrześcijańskich. Należy też zauważyć dynamiczne zmiany kulturowe, w tym zwłaszcza rozwój środków społecznego przekazu.

Dlatego działalność misyjna nie zaniedbując tradycyjnej posługi musi otwierać się na nowe horyzonty apostołstwa. Kwestia ta wymaga nowych badań, także na gruncie prawa kanonicznego. Celem badawczym niniejszego opracowania będzie zatem studium Magisterium Kościoła i norm prawnych na temat ewangelizacji, w odniesieniu do przestrzeni nowych horyzontów misyjnych. W pierwszym punkcie przybliżona zostanie kwestia aktualności misji *ad gentes*. Kolejne dwa punkty odniosą posługę Kościoła już ściśle do nowych przestrzeni działalności misyjnej.

1. Aktualność misji *ad gentes*

Posługa misyjna Kościoła zwraca się głównie ku ewangelizacji osób niewierzących. W historii przyjęło się nazywać niektóre obszary terenami misyjnymi, zwłaszcza tam, gdzie ma miejsce ewangelizacja całych narodów. Działalność ta wynika z natury Kościoła, który jest misyjny, co wzmiankował m.in. Sobór Watykański II w dekreście *Ad gentes*¹. Definicję „misji” można przytoczyć za tym samym dokumentem soborowym: „Szczególne inicjatywy, poprzez które posłani przez Kościół głosiciele Ewangelii, idąc na świat, wykonują zadanie przepowiadania Ewangelii i wszczęcia samego Kościoła w te narody lub grupy, które jeszcze nie wierzą w Chrystusa, nazywa się powszechnie *misjami*”². Celem tej posługi „jest ewangelizowanie i zaszczerpanie Kościoła pośród ludów albo grup, wśród których nie jest on jeszcze zakorzeniony”, oraz dalej: „w ten sposób niech z zasiewu słowa Bożego wzrasta dostatecznie wiele zakładanych na całym świecie rodzimych Kościołów partykularnych, obdarzonych własnymi siłami i dojrzałością”³.

Myśl Kościoła o konieczności posługi misyjnej w wieku dwudziestym nie dla wszystkich była oczywista. Dlatego papież Jan Paweł II podjął temat aktualności tej posługi w encyklice *Redemptoris missio*⁴. Misja Kościoła jeszcze się nie wypełniła, a nawet, stwierdził papież we wprowadzeniu do wymienionej encykliki, „że misja Kościoła dopiero się rozpoczyna i że w tej służbie musimy zaangażować wszystkie nasze siły”⁵. Misje wymagają nowego zaangażowania: „nasze czasy,

¹ „Pielgrzymujący Kościół z natury swojej jest misyjny, ponieważ bierze początek z misji Syna i misji Ducha Świętego, zgodnie z zamysłem Boga Ojca”, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes* (dalej *Ad gentes*), 07.12.1965 r., w: Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, tekst polski, Poznań 2002, s. 433-471, nr 2. Por. S. K a s p r z a k, *Misyjność Kościoła powszechnego w aspekcie historycznym i prawnym – definicja misji „Ad gentes”*, Roczniki Nauk Prawnych 10 (2000) z. 2, s. 171-203.

² *Ad gentes*, nr 6.

³ Tamże. O Magisterium Kościoła w XX wieku na temat misji, por. W. K l u j, Określenie działalności misyjnej w *Redemptoris missio*, *Collectanea Theologica* 71 (2001), nr 2, s. 157-160.

⁴ Por. J a n P a w e ł II, Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego *Redemptoris missio*, 07.12.1990, Poznań 1991.

⁵ Tamże, nr 1.

w których ludzkość jest w fazie przemian i poszukiwań, wymagają ożywienia działalności misyjnej Kościoła⁶.

Ze względu na różne okoliczności i miejsca, w których dokonuje się ewangelizacja, rozróżnia się trzy zasadnicze sytuacje. Pierwszą z nich jest tradycyjnie rozumiana misja *ad gentes*, czyli posługa wśród ludów, gdzie Ewangelia nie jest znana lub wspólnoty kościelne nie są jeszcze ugruntowane. Po drugie, zauważa się wspólnoty żyjące żarliwą wiarą wraz z ukształtowanymi strukturami eklezjalnymi. W trzeciej grupie należy umieścić te Kościoły partykularne (kraje tradycyjnie chrześcijańskie), w których wielu chrześcijan utraciło już wiarę; w takiej sytuacji istnieje potrzeba prowadzenia ponownej ewangelizacji lub re-ewangelizacji⁷.

Chociaż trudno wytyczać ściśle granice pomiędzy zwyczajną opieką duszpasterską nad wiernymi, nową ewangelizacją i specyficzną działalnością misyjną, to jednak należy pamiętać o posłaniu Kościoła do wszystkich narodów, aż po krańce ziemi⁸. Zatem, wciąż aktualna misja *ad gentes* zwraca się głównie do niechrześcijan. Uwzględniając wielki szacunek dla wyznawców innych religii, Kościół prowadzi do pełni spotkania z Bogiem oraz ma obowiązek głosić im orędzie Jezusa Chrystusa⁹.

⁶ Tamże, nr 30. „Mówienie, że cały Kościół jest misyjny, nie wyklucza istnienia specyficznej misji *ad gentes*, tak jak mówienie, że wszyscy katolicy winni być misjonarzami, nie wyklucza, a nawet wymaga, by istnieli misjonarze *ad gentes na całe życie*, mający specyficzne powołanie.”, tamże, nr 32.

⁷ Por. tamże, nr 33.

⁸ Por. tamże, nr 34. Istnieją różne współzależności między tymi zróżnicowanymi formami misyjności: „Kościoły o chrześcijaństwie dawnej daty, zmagając się z dramatycznym zadaniem nowej ewangelizacji, coraz lepiej rozumieją, że nie mogą być misyjne względem niechrześcijan innych krajów i kontynentów, jeśli nie zatroszczą się poważnie o niechrześcijan we własnym domu: misyjność *ad intra* jest wiarygodnym znakiem i bodźcem dla misyjności *ad extra*, i odwrotnie.”, por. tamże. O rozróżnieniach, m.in. terminologicznych, pomiędzy zwykłym duszpasterstwem, ponowną ewangelizacją a typową działalnością misyjną, por. F. J a b ł o ũ s k i, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 33-37; W. K l u j, *Określenie działalności misyjnej...*, s. 164-166.

⁹ Por. P a w e ł VI, Adhortacja apostołska o ewangelizacji w świecie współczesnym *Evangelii nuntiandi*, 08.12.1975, AAS 68 (1976) s. 5-76, nr 53; tłum. polskie, por. http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html (data dostępu: 06.07.2009).

Przedstawioną wyżej, niezmienną myśl nauczania kościelnego zestawień można z danymi statystycznymi. W 2007 r. do Kościoła katolickiego należało 1.147 milionów wiernych, co stanowiło 17,3% populacji całego globu ziemskiego¹⁰. Już te liczby pokazują, że misja *ad gentes* jest wciąż aktualna, skoro 5/6 ludzkości nie należy do Kościoła katolickiego. Nawet, gdy dodamy liczby chrześcijan ortodoksyjnych i ewangelików, to przekroczyliśmy dwa miliardy, co daje razem około 1/3 populacji, która wyznaje wiarę chrześcijańską. Tym samym, 2/3 ludzkości nie spotkało Chrystusa. Również w tym kontekście demograficznym, pozostaje aktualnym kryterium geograficzne, według którego mówi się o misyjności *ad gentes*, zwłaszcza w Azji, ale także na obszarach Afryki, Ameryki Łacińskiej i Oceanii¹¹.

Zbliżanie się Kościoła do przełomu wieków było kolejną okazją do potwierdzenia jego misyjnego charakteru. Przygotowanie Jubileuszu Roku 2000 zapowiadał List Jana Pawła II *Tertio Millennio Adveniente*. Znalazło się tam sformułowanie, że „Kościół także w przyszłości pozostanie Kościołem misyjnym”¹². Głoszenie prawdy ściśle łączy się z jej kontekstem chrystocentrycznym. Dlatego w przebiegu przygotowań jubileuszowych osobny dokument wskazywał na Jezusa Chrystusa, jako podstawową treść nauczania misyjnego¹³. Podsumowanie jubileuszu dokonane w Liście *Novo millennio ineunte* również podkreślało, że nowe tysiąclecie rozpoczyna się w świetle Chrystusa. Dialog międzyreligijny nie może opierać się na obojętności religijnej, a chrześcijanie mają obowiązek dawania świadectwa o nadziei. „Nie powinniśmy się obawiać, że może uwłaczać tożsamości kogoś innego to, co w rzeczywistości jest *radosnym zwiastowaniem daru*, który przeznaczony jest dla wszystkich i który trzeba wszystkim proponować, okazując jak największy szacunek wolności każdego: daru objawienia Boga-Miłości,

¹⁰ Informację tę podaje *Annuario Pontificio 2009*, por. <http://www.piotrskarga.pl/ps,3150,2,0,1,I,informacje.html> (data dostępu: 09.07.2009).

¹¹ Por. *Redemptoris missio*, nr 37; W. K l u j, *Określenie działalności misyjnej...*, s. 167-169.

¹² J a n P a w e ł II, List apostolski *Tertio millennio adveniente*, 10.11.1994, *L'Osservatore Romano* 12 (1994), s. 4-22, nr 57.

¹³ Por. Papieski Komitet Obchodów Wielkiego Jubileuszu roku 2000, *Jezus Chrystus jedyny Zbawiciel świata, wczoraj, dziś i na wieki*, Katowice 1996, s. 151-154.

który «tak (...) umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał» (J 3, 16)¹⁴.

Konieczność i aktualność misji *ad gentes* potwierdza także Benedykt XVI, m.in. w orędziu na Światowy Dzień Misyjny z roku 2008. Postać św. Pawła apostoła uczy, że tak jak i on, tak i współcześni chrześcijanie są wezwani, by odpowiadać na współczesne ludzkie problemy, a dzielenie się wiarą jest dzieleniem się otrzymaną od Boga miłością¹⁵.

Myśl teologiczna Kościoła zyskała swój kształt prawny w Kodeksie z 1983 r. „Ponieważ cały Kościół jest ze swej natury misyjny, a dzieło ewangelizacji winno być uznane za fundamentalny obowiązek Ludu Bożego, stąd wszyscy wierni, świadomi swojej odpowiedzialności, winni wносить swój udział w dzieło misyjne”¹⁶. W nawiązaniu do soborowego dekretu o misjach, Kodeks określa też cel działalności misyjnej: „Działalność misyjna we właściwym tego słowa znaczeniu, dzięki której zaszczepia się Kościół w narodach i wspólnotach, w których jeszcze się nie zakorzenił, jest prowadzona przez Kościół, zwłaszcza poprzez wysyłanie zwiastunów Ewangelii, dopóki nowe Kościoły nie zostaną w pełni ukonstytuowane, a więc wyposażone we własne siły i wystarczające pomoce, dzięki czemu będą mogły same prowadzić dzieło ewangelizacji”¹⁷. Ważniejsze zagadnienia misji *ad gentes* ujmują kanony 781-792, tj. tytuł drugi w trzeciej księdze Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.

W uzupełnieniu do współczesnych problemów związanych z zagadnieniem ewangelizacji zauważyć trzeba *Notę doktrynalną Kongregacji Nauki Wiary* z 2007 r.¹⁸ Dokument pogłębia rozumienie terminu *ewangelizacja* oraz odnosi problem do antropologii, eklezjologii i ekumenii.

¹⁴ J a n P a w e ł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, 06.01.2001, Poznań 2001, nr 56.

¹⁵ Por. B e n e d y k t XVI, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny*, 14.10.2008, http://www.episkopat.pl/?a=dokumentyKEP&doc=20081014_0 (data dostępu: 07.07.2009).

¹⁶ *Codex Iuris Canonici, auctoritate Joannis Pauli PP. promulgatus*, Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 (dalej KPK 1983), kan. 781.

¹⁷ Tamże, kan. 786.

¹⁸ Por. K o n g r e g a c j a N a u k i W i a r y, *Nota doktrynalna na temat pewnych aspektów ewangelizacji*, 03.12.2007, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kdwiary/nota_ewangelizacja_03122007.html (data dostępu: 07.07.2009).

Tzw. poprawność polityczna i różne teorie relatywistyczne zagrażają misyjnemu przepowiadaniu Kościoła. Jednakże chrześcijaństwo, choćby w oparciu o prawo do wolności religijnej, mają prawo głosić Chrystusa¹⁹. Kościół i jego wierni nie mogą zrezygnować z ewangelizacji, skoro „miłość Chrystusa przynagla nas” (2 Kor 5,14)²⁰.

2. Nowe zjawiska społeczne

Tradycyjne rozróżnienia stosowane w Kościele należy skonfrontować z nowymi zjawiskami społecznymi, które posiadają także swój kontekst misyjny. „Stoimy dziś wobec sytuacji religijnej znacznie zróżnicowanej i zmiennej: narody są w fazie przemian; rzeczywistości społeczne i religijne, które niegdyś były jasne i określone, dziś przeobrażają się w sytuacje złożone. Wystarczy pomyśleć o niektórych zjawiskach, takich jak urbanizacja, masowe migracje, przemieszczanie się uchodźców, dechrystianizacja krajów od dawna chrześcijańskich, zaznaczający się wpływ Ewangelii i wartości ewangelicznych w krajach o znacznej większości niechrześcijańskiej, ale też, mnożenie się mesjanizmów i sekt religijnych.”²¹ Spośród wymienionych zjawisk warto przyrzeć się szczególnie dwóm z nich: urbanizacji i migracji.

2.1. Urbanizacja

Dynamiczne przekształcenia społeczne oddziałują na dotychczasowe rozumienie misyjności Kościoła. Należą do nich procesy urbanizacyjne, zwłaszcza w krajach o dużym przyroście demograficznym. Do największych miast świata zalicza się: Szanghaj (Chiny) – 14.6 mln, Bombaj (Indie) – 12.7 mln, Karaczi (Pakistan) – 11.6 mln, Buenos Aires (Argentyna) – 11.6 mln, Delhi (Indie) – 10.9 mln, Manila (Filipiny) – 10.4 mln, Moskwa (Rosja) – 10.4 mln, Seul (Korea Południowa) – 10.3 mln, Sao Paulo (Brazylia) – 10.0 mln, Stambuł (Turcja) – 9.8 mln, Lagos (Nigeria) – 8.8 mln, Meksyk (Meksyk) – 8.7 mln, Dżakarta (Indonezja) – 8.5 mln, Tokio (Japonia) – 8.3 mln, Nowy Jork (Stany Zjednoczone) – 8.1 mln, Kinszasa (Demokratyczna Republika Kongo) – 7.8 mln, Lima (Peru) – 7.7 mln, Kair (Egipt) – 7.7

¹⁹ Por. tamże, nr 10.

²⁰ O różnego rodzaju trudnościach, wewnątrzkościelnych i zewnętrznych, dla misji *ad gentes*, por. *Redemptoris missio*, nr 35-36.

²¹ Tamże, nr 32.

mln, Pekin (Chiny) – 7.5 mln, Londyn (Wielka Brytania) – 7.4 mln.²² Widać, że z wymienionych 20 miast większość znajduje się w krajach niechrześcijańskich oraz ekonomicznie uboższych.

Oprócz typowych miast, z najczęściej wytyczonymi granicami, istnieją także aglomeracje, czyli zespoły miejskie. Największą jest Tokio liczące 33,4 mln mieszkańców²³. Olbrzymie są też aglomeracje Meksyku (ponad 20 mln, możliwe 25 mln), Nowego Jorku (21,1 mln w 2000 r.) oraz Rio de Janeiro (9,6 mln w 2000 r.).²⁴ Oznacza to, że znaczna część mieszkańców określonego kraju skupiona jest w jednej czy kilku aglomeracjach. Państwo Meksyk liczy ok. 110 mln obywateli, więc prawie co czwarty Meksykanin mieszka w stołecznym *megapolis*. Złożone struktury miejskie wywołują szereg problemów ludzkich, pośród których jest także bieda i anonimowość²⁵.

Ten stan rzeczy wpływa na nowe rozumienie zadań misyjnych Kościoła. „W czasach nowożytnych działalność misyjną prowadzono przede wszystkim w regionach odosobnionych, dalekich od ośrodków cywilizowanych i niedostępnych z powodu trudności komunikacyjnych, językowych, klimatycznych. Dziś obraz misji *ad gentes* być może ulega zmianie: miejscami uprzywilejowanymi winny być wielkie miasta, gdzie powstają nowe zwyczaje i wzorce życiowe, nowe formy kultury i wzajemnych odniesień, które wywierają wpływ na ludność. Prawdą jest, że <troska o ostatnich> musi mieć na uwadze grupy ludzi najbardziej marginalnych i odizolowanych, ale prawdą jest również, że nie można ewangelizować poszczególnych osób i małych grup, zaniedbując ośrodki, w których rodzi się, można powiedzieć, nowa ludzkość i nowe wzorce rozwoju. Przyszłość młodych narodów rozstrzyga się w miastach”²⁶.

Uprzywilejowanymi miejscami działalności misyjnej Kościoła winny być zatem duże miasta i aglomeracje. Nie tylko ze względu na kon-

²² Por. <http://przewodnik.noclegownia.pl/najwieksze-miasta-swiata-53.html> (data dostępu: 07.07.2009).

²³ Por. tamże.

²⁴ Por. <http://portalwiedzy.onet.pl/25976,,,aglomeracja,haslo.html> (data dostępu: 07.07.2009). Największym polskim miastem jest Warszawa z liczbą ludności 1709 tys. wg stanu na 2008 r., por. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_ludnosc_stan_struktura_31_12_2008.pdf (data dostępu: 07.07.2009).

²⁵ Por. *Redemptoris missio*, nr 37.

²⁶ Tamże, nr 37. Por. W. K 1 u j, *Określenie działalności misyjnej...*, s. 170.

centrację ludzi w określonym punkcie geograficznym. Ważniejszym czynnikiem jest odmienny styl życia mieszkańców, inny od tradycyjnych relacji, np. w środowiskach wiejskich. Jak zauważył Jan Paweł II, wielkie miasta są miejscami, w których rodzą się nowe wzorce, nowe odniesienia społeczne. Pośród tych olbrzymich społeczności, ludzi o różnym pochodzeniu i przeszłości, więzy rodzinne, przyjacielskie i sąsiedzkie są słabsze lub nie występują, a spójność społeczna jest utrzymywana dzięki formalnym mechanizmom kontroli społecznej²⁷. Zamieszkanie w mieście wyzwala spod kontroli tzw. grup pierwotnych (wiejskich). Osłabieniu silnych społecznych więzów emocjonalnych towarzyszy większe współzawodnictwo.

Wokół centrów miejskich rozwijają się strefy zewnętrzne. Suburbia są widoczne przede wszystkim w metropoliach (aglomeracjach). W krajach bogatych centralne dzielnice ulegają degradacji i będąc zamieszkałe przez ubogie warstwy społeczne kumulują biedę, patologie społeczne, przestępczość, rozpad rodzin, wandalizm, alkoholizm i narkomanię²⁸. Inaczej wygląda sprawa w krajach uboższych. Poszukiwanie pracy i poprawienie swoich warunków życiowych przyciąga do miast. Skutkuje to także tym, że wokół centralnych i bogatszych kwartałów wyrastają dzielnice nędzy, w których występują wymienione wyżej problemy społeczne.

Slumsy²⁹ krajów rozwijających się (np. *favelas* w Brazylii) rządzą się swoimi prawami, które z prawem danego kraju zwykle nie mają wiele wspólnego³⁰. Życie na krawędzi, bezdomność, częsta przemoc,

²⁷ Por. J. Węgliński, *Urbanizacja*, w: Encyklopedia socjologii, t. 4, Warszawa 2002, s. 275-276.

²⁸ Por. tamże, s. 280.

²⁹ „Slumsy, dzielnice wielkich miast o bardzo niskim standardzie życia, składające się z prowizorycznych budowli i ruder, zamieszkałe przez biedotę, często poszukujących pracy przybyszów z biednych terenów wiejskich. Gęsto zaludnione tereny slumsów, pozbawione kanalizacji i silnie zaśmiecone są często siedliskiem epidemicznych chorób, a także przestępczości. Slumsy występują w wielu krajach, zwłaszcza w wielkich miastach latynoamerykańskich (...)”, <http://portalwiedzy.onet.pl/56877,,,slumsy,haslo.html> (data dostępu: 08.07.2009). Należy dodać, że termin *slumsy* stosuje się także do dzielnic biedy znajdujących się na obrzeżach wielu miast w wysoko rozwiniętych krajach, występują także w Polsce.

³⁰ Por. M. Kula, *Favelas. Dzielnice nędzy w Brazylii*, <http://www.interklasa.pl/portal/index/web?webURL=/portal/dokumenty/nr2plik023/index.html> (data dostępu: 08.07.2009).

walki gangów narkotykowych, walki policji z przestępcami stanowią codzienność dzielnic nędzy³¹. Z drugiej strony jest to świat życia wielu ludzi podobnych do siebie w swojej biedzie³². Polska sytuacja jest inna. Chociaż trzeba mówić o biednych dzielnicach i budowanych w socrealizmie blokach tzw. „wielkiej płyty”, czy starych niedoinwestowanych miejskich kamienicach, w których występuje większy poziom przestępczości i patologii społecznych oraz osłabienie więzi społecznych³³. To jednak nie można porównywać tej sytuacji ze slumami krajów rozwijających się, np. w Ameryce Południowej.

Nie zagłębiając się w szczegółowe zagadnienia architektoniczne czy socjologiczne, należy zauważyć biedne skupiska miejskie, jako przestrzeń dla oddziaływania misyjnego. Kościół, a więc i wierni są wezwani do głoszenia Dobrej Nowiny w każdym czasie i miejscu. Wyzwaniem nie jest tylko bieda, w odpowiedzi na którą Kościół podejmuje szereg poczynań charytatywnych. Działania apostołskie zmierzyć się winny z różnymi patologiami społecznymi³⁴. Odpowiedzią jest także tworzenie różnorodnych grup apostołskich, podstawowych grup wiernych, by następnie zbudować struktury kościelne. Budowanie wspólnot łączy mieszkańców ubogich dzielnic z Kościołem, otwiera drogi ich ewangelizacji, ale również tworzy nowe więzi społeczne.

Współczesnym przykładem ewangelizacji, która narodziła się w europejskich slumsach (wokół Madrytu) jest *Droga Neokatechumenalna*³⁵. Kanoniczne potwierdzenie Statutu, czyli fundamentalnego aktu, który określa prawny wymiar *Drogi Neokatechumenalnej* przyniósł rok

³¹ Por. *Favele – brazylijskie dzielnice nędzy*, <http://www.rmfm.fakty/?id=95670> (data dostępu: 08.07.2009).

³² Por. S. B ł a s z c z y n a, *Brazylijskie favele*, <http://www.swiatpodrozy.pl/a.php?id=1103> (data dostępu: 08.07.2009).

³³ Por. *Biedabloki*, <http://www.wprost.pl/ar/1703/Biedabloki/> (data dostępu: 08.07.2009).

³⁴ O różnorodnych problemach mieszkańców brazylijskich dzielnic nędzy, por. M. S z c z e p a Ń s k i, *Nakarmić głodnego*, <http://www.mowiepopolsku.com/content/view/6334/77/> (data dostępu: 08.07.2009).

³⁵ Por. N. B u d z y Ń s k a, *Nowa ewangelizacja*, <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/pk200833-neo.html> (data dostępu: 08.07.2009). „Tak wyglądała pierwsza wspólnota: złodzieje, prostytutki, przestępcy, byli więźniowie, analfabeci. Tam, w barakach Palomeras Altas, został odkryty trójnóg, na którym opiera się Droga Neokatechumenalna: Słowo, Liturgia, Wspólnota.”, tamże.

2008³⁶. Poszukiwania ewangelizacyjne, w tym i misyjne, różnych ruchów i stowarzyszeń wiernych także odkrywają nowe przestrzenie. Przykładowo, *Stowarzyszenie Pro-misja Przymierze Katolików na rzecz Ewangelizacji i Misji*, które wyrosło na gruncie jednej z toruńskich wspólnot *Ruchu Światło-Życie*, zaangażowało się w ewangelizację w Ułan Bator stolicy Mongolii (na ok. milion mieszkańców, 600.000 mieszka w slumsach)³⁷. Istniejące w dzielnicach biedy struktury kościelne oraz misjonarze tam pracujący potrzebują wsparcia. Dotyczy to wsparcia materialnego, modlitewnego, organizacyjnego itd. Zaangażowanie chrześcijan i struktur kościelnych w ewangelizację ukazać może piękno Kościoła powszechnego, który jest jednym ciałem.

2.2. Migracja

Dla działalności misyjnej Kościoła ważnym stało się także zjawisko migracji. Encyklika *Redemptoris missio* wyraźnie wskazuje tę sytuację, jako przestrzeń ewangelizacyjną. „Pośród wielkich przemian współczesnego świata migracje wytworzyły nowe zjawisko: niechrześcijanie bardzo licznie przybywają do krajów o chrześcijaństwie dawnej daty, stwarzając nowe okazje do kontaktów i wymiany kulturalnej, pobudzając Kościół do przyjęcia ich, do dialogu, pomocy i, jednym słowem, do braterstwa. Wśród przemieszczających się osób, uchodźcy zajmują miejsce ze wszech miar szczególne i zasługują na najwyższą uwagę. Jest ich w świecie wiele milionów i ich liczba nieustannie wzrasta; wyszli oni z warunków ucisku politycznego i nieludzkiej nędzy, głodu i suszy w wymiarach katastroficznych. Kościół winien ich wciągnąć w krąg swej troski apostołskiej”³⁸.

Termin *migracja* posiada dwa zasadnicze znaczenia: emigracja i imigracja. Pierwszy z nich charakteryzuje się opuszczeniem rodzin-

³⁶ *Droga Neokatechumenalna*. Statut, 13.06.2008, Lublin 2008; tekst dokumentu jest też dostępny w Internecie, por. <http://www.camminoneocatecumenale.it/pl/statuti1.asp> (data dostępu: 27.10.2008).

³⁷ Por. S. I ż y k - D e k o w s k a, *Ewangelizacja Mongolii*, <http://www.kongresruchow.pl/ewangelizacja/modules/artikuly/article.php?articleid=713> (data dostępu: 08.07.2009).

³⁸ *Redemptoris missio*, nr 37. Przegląd dokumentów Kościoła na temat duszpasterstwa migrantów, por. V. de P a o l i s, *La cura pastorale dei migranti nella Chiesa. Una rassegna dei principali documenti*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 21 (2008) z. 1, s. 11-28.

nego kraju, wychodźstwo ekonomiczne lub polityczne³⁹. Drugi termin oznacza przyjazd do obcego kraju w celu osiedlenia się tam na stałe⁴⁰. Do głównych przyczyn migracji należą bieda kraju pochodzenia migranta⁴¹, wojny, prześladowania polityczne czy etniczne. Powoduje to przemieszczanie się uchodźców do krajów zamożniejszych gospodarczo lub ustabilizowanych politycznie. „Napływ imigrantów może być przyczyną problemów gospodarczych, społecznych i politycznych, dlatego państwa regulują zasady stałego pobytu. Ustawy imigracyjne mogą różnicować przybyszów, w zależności od politycznych czy ekonomicznych interesów państwa przyjmującego, wskazywać na preferowane kraje, zawody, poziom wykształcenia, określać limity pozytywnie rozpatrzonych wniosków w okresie roku”⁴². Migrują chrześcijanie i niechrześcijanie, co ma swoje znaczenie w określeniu zadań ewangelizacyjnych Kościołów partykularnych, dokąd dociera migracja.

Kontekst misyjny, wydaje się, że bardziej odnosi się do imigrantów czy uchodźców, którzy przybywają do krajów chrześcijańskich. Oszacowanie ich liczby jest trudnym zadaniem. Najczęściej imigranci docierają, np. do krajów Unii Europejskiej, nielegalnie, dlatego statystyki są zawodne. Przypuszczalne dane sugerują liczbę 5-8 mln ludzi mieszkających na terenie Europy bez uregulowanej sytuacji prawnej⁴³.

³⁹ Por. *Emigracja*, <http://portalwiedzy.onet.pl/26948,,,emigracja,haslo.html> (data dostępu: 09.07.2009); F. T i m m e r m a n s, *Uchodźcy*, w: *Misjologia. Kontekst ekumeniczny*, Mały słownik, red. J. Briat, P. Chanson, J. Gadille, M. Spindler, tłum. A. Kuryś, Warszawa 2007, s. 395-399. O wychodźstwie młodych ludzi, problemach z tym związanych oraz pracy salezjanów w tej przestrzeni, por. A. J a b ł o Ń s k a, *Młodzi uchodźcy – nowe wyzwania*, w: *Misyjny charyzmat Księdza Bosko. Wybrane materiały z obchodów Jubileuszu 25-lecia Salezjańskiego Ośrodka Misyjnego w Warszawie*, Warszawa 2007, s. 139-148.

⁴⁰ Por. *Imigracja*, <http://portalwiedzy.onet.pl/88982,,,imigracja,haslo.html> (data dostępu: 09.07.2009).

⁴¹ „Wreszcie wspomnieć można sytuacje nędzy, często nie do zniesienia, które wytwarzają się w licznych krajach i znajdują się wielokrotnie u źródeł masowych zjawisk migracyjnych.”, *Redemptoris missio*, nr 37.

⁴² *Imigracja*, <http://portalwiedzy.onet.pl/88982,,,imigracja,haslo.html>. Por. B e n e d y k t XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 29.06.2009, Kraków 2009, nr 62.

⁴³ Por. K. I g l i c k a, *Nielegalna imigracja w Europie. Problemy, dane, techniki oraz wcześniejsze próby stworzenia porównawczej bazy danych lub szacunkowych danych (wprowadzenie do projektu 'clandestino')*, <http://www.csm.org.pl/images/>

Polska przestaje być krajem tranzytowym do krajów Zachodniej Europy, staje się krajem docelowym i atrakcyjnym ekonomicznie. Polski Główny Urząd Statystyczny przeprowadził w 2008 r. badania zasobów imigracyjnych w Polsce⁴⁴. Badania objęły m.in. osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Największą grupę stanowią imigranci z Ukrainy, Białorusi i Chin; najczęstszą przyczyną ich przyjazdu była nauka, a dla 1/3 praca zarobkowa⁴⁵. Rzeczywiste liczby imigrantów w Polsce trudne są do oszacowania. Oprócz Ukraińców, Białorusinów i Niemców, społecznością narodowościową wyróżniającą się swą masą są Wietnamczycy. Dane Głównego Urzędu Statystycznego nie obejmują rzeczywistej ich liczby. Być może jest ich w Polsce 20-40 tys.⁴⁶

Niezależnie od swoich przyczyn, migracje ludzkie są wyzwaniem dla Kościoła, który każdej społeczności winien głosić Chrystusa i Królestwo Boże⁴⁷. Jest to na pierwszym miejscu zadaniem pasterzy Kościoła, o czym również stanowi prawo kanoniczne. „Wypełniając swoją pasterską posługę, biskup diecezjalny winien się troszczyć o wszystkich wiernych powierzonych jego pieczy, bez względu na ich wiek, pozycję czy narodowość, zarówno o stałych mieszkańców, jak i o tych, którzy czasowo przebywają na jego terytorium, okazując apostołską troskę także wobec tych, którzy z racji warunków swego życia nie mogą wystarczająco korzystać ze zwyczajnej formy pasterzowania oraz wobec niepraktykujących. (...) Do braci nie będących w pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim niech się odnosi życzliwie i z miłością, popierając także ekumenizm, zgodny z myślą Kościoła. Powinien uważać za powierzonych sobie w Panu nieochrzczonych, ażeby i im zajaśniała miłość Chrystusa, której świadkiem biskup wi-

File/Program%20Migracje/Porownanie_danych%20%20%20.pdf (data dostępu: 09.07.2009). Możliwa roczna liczba ludzi przemycających do Unii Europejskiej wynosi ok. 400 tys. (dla roku 1999), por. tamże.

⁴⁴ Por. G ł ó w n y U r z ą d S t a t y s t y c z n y, *Informacja o badaniach zasobów imigracyjnych w Polsce w 2008 r.*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PUBL_L_infor_o_badan_zasob_imigr_pl_w_2008.pdf (data dostępu: 09.07.2009).

⁴⁵ Por. tamże.

⁴⁶ Por. *Wietnamczycy w Polsce*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Wietnamczycy_w_Polsce (data dostępu: 09.07.2009). O duszpasterstwie wśród Wietnamczyków mieszkających w Polsce, por. E. O s i e c k i, *Misje u progu naszych domów*, w: *Ecclesia In Asia*. Wybrane problemy Kościoła, red. J. Różański, Warszawa 2004, s. 177-179.

⁴⁷ Por. *Redemptoris missio*, nr 37.

nien być względem wszystkich⁴⁸. Apostolska troska biskupów i kapłanów (zwłaszcza proboszczów) wymaga głoszenia słowa Bożego wszystkim, więc także imigrantom: „Duszpasterze, zwłaszcza biskupi i proboszczowie, powinni troszczyć się, aby było głoszone słowo Boże również tym, którzy ze względu na warunki życia nie mogą dostatecznie korzystać z ogólnej i zwyczajnej opieki pasterskiej albo są jej całkowicie pozbawieni. Mają też zadbać o to, by ewangeliczne orędzie docierało do niewierzących mieszkających na danym terytorium, ponieważ również ich, tak samo jak wiernych, trzeba objąć duszpasterstwem⁴⁹. Przydatnym narzędziem ewangelizacji jest katechumenat, jako droga stopniowego poznania wiary⁵⁰. Prawo powszechne poleca określone zadania misyjne do realizacji w każdej diecezji: popieranie powołań misyjnych, wyznaczenie kapłana (koordynatora) od spraw misyjnych (m.in. Papieskich Dziel Misyjnych), organizowanie corocznego dnia misyjnego itd.⁵¹ Zauważenie nowych potrzeb Kościoła prowadzi do podjęcia działań misji *ad gentes* także w diecezjach, które formalnie nie znajdują się na terytoriach misyjnych.

Perspektywa misyjna jakby skraca się, gdy chrześcijanie Europy zauważą liczne społeczności niechrześcijan wokół siebie. „Europa potrzebuje *wiarygodnych ewangelizatorów* (...). Dziś bardziej niż kiedykolwiek konieczne jest, aby każdy chrześcijanin miał *świadomość misyjną*, począwszy od biskupów, prezbiterów, diakonów, osób konsekrowanych, katechetów i nauczycieli religii (...)⁵². Misyjne drogi Europy łączą się z imigracją. Potrzebne są formy roztropnego przyjmowania i gościnności, kultury otwartości, wraz z uznaniem pod-

⁴⁸ KPK 1983, kan. 383 § 1. 3-4.

⁴⁹ Tamże, kan. 771 § 1-2. „Proboszcz jest obowiązany zatroszczyć się o to, ażeby przybywającym w parafii głoszone było nieskażone słowo Boże. (...) Wszelkimi siłami zabiega, korzystając także z pomocy wiernych, ażeby ewangeliczne orędzie dotarło również do tych, którzy przestali praktykować albo nie wyznają prawdziwej wiary.”, tamże, kan. 528 § 1. Przytoczone normy należy odnieść tak do kontekstu wielkich miast, jak i ruchów migracyjnych.

⁵⁰ Por. tamże, kan. 788.

⁵¹ Por. tamże, kan. 791. Koordynowanie i inicjowanie działań misyjnych jest też jednym z obowiązków Konferencji Episkopatu, por. tamże, kan. 792.

⁵² Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o Jezusie Chrystusie, który żyje w Kościele, jako źródło nadziei dla Europy *Ecclesia in Europa*, 28.06.2003, Kraków 2003, nr 49.

stawowych praw imigrantów⁵³. Sytuacja ta również domaga się od Kościoła wypracowania odpowiednich metod opieki duszpasterskiej nad imigrantami i uchodźcami⁵⁴.

Wyartykułowanie i obronę prawa do migracji aktywnie podejmuje Stolica Apostolska⁵⁵. Ważnym organem jest tu Papieska Rada Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych⁵⁶. Na obowiązek duszpasterstwa migrantów wskazują różne dokumenty Kościoła, w tym i wymienionej Papieskiej Rady. Wymienić należy tu m.in. instrukcję z 2004 r. *Erga migrantes caritas Christi*⁵⁷. Kościoły partykularne winny podejmować dialog ze społecznościami niechrześcijańskimi, z wzajemnym uszanowaniem, nie rezygnując ze swej tradycji chrześcijańskiej i wymagań prawa kanonicznego⁵⁸. Konferencja Episkopatu Polski podjęła temat duszpasterstwa emigracyjnego na 349 zebraniu plenarnym w 2009 r. Stosowny dokument przypomina obowiązek zachowania prawa miejscowego (kanonicznego i cywilnego) przez migrantów, zasady postępowania w sprawie formalnego wystąpienia z Kościoła oraz normy dotyczące dokumentacji przedślubnej⁵⁹.

⁵³ Por. tamże, nr 100-102.

⁵⁴ Por. tamże, nr 103.

⁵⁵ Por. H. S t a w n i a k, *Problematyka migracji ludności w świetle zasad i niektórych działań Stolicy Apostolskiej*, *Seminare* 26 (2009), s. 143-157; W. N e c e l, *Prawno-duszpasterskie dyspozycje instrukcji Erga Migrantes Caritas Christi*, *Prawo Kanoniczne* 52 (2009) nr 3-4, s. 51-68.

⁵⁶ Por. J a n P a w e ł II, *Konstytucja apostolska o Kurii Rzymskiej Pastor Bonus*, 28.06.1988, art. 149-151, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 251.

⁵⁷ Por. P a p i e s k a R a d a D u s z p a s t e r s t w a M i g r a n t ó w i P o d r ó ż n y c h, *Instrukcja Erga migrantes caritas Christi*, 03.05.2004, AAS 96 (2004), s. 762-822.

⁵⁸ Por. tamże, nr 59-64. Zauważenie imigrantów w polskiej rzeczywistości, por. II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001, s. 132. 139. Statuty Archidiecezji Warszawskiej zauważają obecność cudzoziemców w tej diecezji: polecają stworzyć warunki do wypełnienia praktyk religijnych (jeśli są wiernymi Kościoła katolickiego) oraz objąć ich parafialną działalnością charytatywną, por. IV Synod Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2003, statut 452-453. W innym miejscu Synod dopuszcza odpowiedni dialog międzyreligijny, por. tamże, statut 471. Por. też R. C o r o n e l l i, *La cura pastorale dei migranti nella Chiesa particolare*, *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 21 (2008) z. 1, s. 29-59; M. M i n g a r d i, *La cura pastorale dei fedeli orientali nelle circoscrizioni latine*, tamże, s. 60-78.

⁵⁹ Por. K o n f e r e n c j a E p i s k o p a t u P o l s k i, *Wyjaśnienia dotyczące niektórych kwestii związanych z duszpasterstwem emigracyjnym*, 07.10.2009, <http://>

3. Misyjne obszary kulturowe

3.1. Środki społecznego przekazu

Współczesne nowe kręgi misji *ad gentes* obejmują również obszary kulturowe. Do ważniejszych należą środki społecznego przekazu. Na kontekst misyjny w odniesieniu do mediów wskazał Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio*. „Pierwszym *areopagiem* współczesnym jest świat środków przekazu, który jednoczy ludzkość i czyni z niej, jak to się określa, *światową wioskę*. Środki społecznego przekazu osiągnęły takie znaczenie, że dla wielu są głównym narzędziem informacyjnym i formacyjnym, przewodnikiem i natchnieniem w zachowaniach indywidualnych, rodzinnych, społecznych. Przede wszystkim, nowe pokolenia wzrastają w świecie uwarunkowanym przez mass-media”⁶⁰.

Temat środków społecznego przekazu był wielokrotnie podejmowany w nauczaniu Kościoła. Wymienić należy zwłaszcza: dekret Soboru Watykańskiego II *Inter mirifica*⁶¹, instrukcje z 1971 r. *Communio et progressio*⁶² oraz z 1992 r. *Aetatis novae*⁶³, a także liczne wypowiedzi papieskie, w tym i coroczne orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu.

Kościół aktywnie wykorzystuje media w celu szerzeniu orędzia chrześcijańskiego, co oznacza posiadanie własnych mediów lub emitowanie programów w mediach publicznych (państwowych i prywatnych). Jednakże nie zawsze pasterze włączają media w całość programów duszpasterskich. Oddziaływanie za pomocą mediów nie może być odosobnioną inicjatywą jednostek, czy małych grup⁶⁴.

Tymczasem problem jest głębszy. Chodzi o to, aby nie tylko zwiększyć przepowiadanie za pośrednictwem mass-mediów (zwiększyć

www.archidiecezja.warszawa.pl/homepage/?a=3502 (data dostępu: 07.11.2009).

⁶⁰ *Redemptoris missio*, nr 37.

⁶¹ Por. Dekret Soboru Watykańskiego II o środkach społecznego przekazu *Inter mirifica*, 04.12.1963, w: Sobór Watykański II, Konstytucje Dekrety Deklaracje, Poznań 2002, s. 87-95.

⁶² Por. Papieska Komisja ds. Środków Społecznego Przekazu, Instrukcja duszpasterska o środkach społecznego przekazu *Communio et progressio*, 23.05.1971, AAS 63 (1971), s. 593-656.

⁶³ Por. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, Instrukcja duszpasterska o przekazie społecznym *Aetatis novae*, 22.02.1992, L'Osservatore Romano 6 (1992), s. 50-49.

⁶⁴ Por. *Redemptoris missio*, nr 37.

ilość programów, czy nakładów prasowych, redakcji, posiadanych stacji nadawczych, drukarni itd.). Choć tą drogą niechrześcijanie również mogą wstępnie zapoznać się z *Dobrą Nowiną* Jezusa Chrystusa. Należy ewangelizować samą współczesną kulturę. „Nie wystarcza zatem używać ich do szerzenia orędzia chrześcijańskiego i Magisterium Kościoła, ale trzeba włączyć samo orędzie w tę *nową kulturę*, stworzoną przez nowoczesne środki przekazu. Jest to problem złożony, gdyż kultura ta rodzi się bardziej jeszcze aniżeli z przekazywanych treści, z samego faktu, że istnieją nowe sposoby przekazu z nowymi językami, nowymi technikami, nowymi postawami psychologicznymi”⁶⁵.

Dziś jeszcze bardziej aktualne są słowa papieża Pawła VI, że dramatem naszych czasów jest rozdźwięk między Ewangelią a kulturą⁶⁶. I choć Ewangelia nie utożsamia się z jakąś określoną kulturą, to istnieje obowiązek ewangelizacji ludzkich kultur⁶⁷. Dotyczy to także dziedziny środków przekazu. Kościół przyjmuje pozytywne i otwarte stanowisko wobec mediów, ale jednocześnie krytycznie je ocenia oraz ich wpływ na kulturę; wskazuje przy tym na kryteria etyczne i moralne wyływające z wartości ludzkich i chrześcijańskich⁶⁸. Sytuacja z ateńskiego *areopagu*, gdzie św. Paweł apostoł głosił Ewangelię, powtarza się we współczesnym świecie. Zaistniały nowe przestrzenie, w tym i kultura, na których należy siać ewangeliczne ziarno. „Im bardziej Zachód odrywa się od swych chrześcijańskich korzeni, tym bardziej staje się terenem misyjnym, w znaczeniu wielorakich *areopagów*”⁶⁹. Zadanie ewangelizacji kultury i inkulturacji Ewangelii nakazuje także adhortacja *Ecclesia in Europa*⁷⁰.

Tematykę środków przekazu zauważa prawo kanoniczne. Tytuł czwarty w księdze trzeciej Kodeksu z 1983 r. jest w całości poświęcony tej dziedzinie, ukazując m.in., że pasterze Kościoła powinni posługiwać się środkami przekazu⁷¹. Wspólnie, w ramach Konferencji

⁶⁵ Tamże, nr 37.

⁶⁶ Por. *Evangelii nutiandi*, nr 20.

⁶⁷ Por. tamże. O wykorzystaniu mediów, jako współczesnej nowej ambony do głoszenia Ewangelii, por. tamże, nr 45. Por. też wypowiedź przewodniczącego Papieskiej Rady ds. kultury: P. P a u l a r d, *Ewangelizacja we współczesnym świecie*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_kultury/plenarne_13032004.html (data dostępu: 14.07.2009).

⁶⁸ Por. *Aetatis novae*, nr 12.

⁶⁹ *Tertio millennio adveniente*, nr 57.

⁷⁰ Por. *Ecclesia in Europa*, nr 58-60.

⁷¹ Por. KPK 1983, kan. 822 § 1.

Episkopatu, mogą stanowić normy na temat udziału duchownych i osób zakonnych w programach radiowych i telewizyjnych⁷². I choć normy kodeksowe podejmują głównie problematykę ochrony myśli kościelnej w publikacjach książkowych, to jednak znajduje się też odniesienie do tego, aby media napelnić Ewangelią. „Pasterze ci mają pouczać wiernych, że spoczywa na nich obowiązek podejmowania współpracy zmierzającej do tego, by użycie środków społecznego przekazu przepełnić duchem ludzkim i chrześcijańskim”⁷³.

W praktyce, na ewangelizację mediów wpływa formacja duszpasterzy (duchowa, doktrynalna i praktyczna), zwłaszcza tych, którzy będą pracować w przestrzeni mass-mediów⁷⁴. Drugim ważnym punktem jest duszpasterstwo osób pracujących w mediach⁷⁵. Użyteczna jest ponadto wymiana informacji na temat metod działania w przestrzeni medialnej, pomiędzy różnymi Kościołami partykularnymi⁷⁶. Wskazane jest także oddolne wypracowanie przez katolików „kodeksów deontologicznych” dla tych, którzy pracują w środkach przekazu⁷⁷.

3.2. Inne obszary kulturowe i *areopagi* misyjne

Nauczanie Kościoła pokazuje, że istnieją także inne przestrzenie, które wymagają misyjnego podejścia. „Trzeba ponadto przypomnieć bardzo rozległy *areopag* kultury, prac badawczych, stosunków międzynarodowych, które ułatwiają dialog i sprzyjają powstawaniu nowych planów życiowych. Należy uważnie śledzić i angażować się w te współczesne wymagania. Ludzie zdają sobie sprawę, że są jakoby żeglarzami na morzu życia i są powołani do coraz większej jedności i solidarności: rozwiązania problemów życiowych należy rozważać, dyskutować, doświadczać przy współdziałaniu wszystkich. Oto dlaczego międzynarodowe organizacje i kongresy okazują się ważniejsze w licznych dziedzinach życia ludzkiego, od kultury do polityki, od go-

⁷² Por. tamże, kan. 831 § 2.

⁷³ Tamże, kan. 822 § 2.

⁷⁴ Por. *Aetatis novae*, nr 18. Por. też A. D o m a s z k, *Formacja alumnów wyższych seminariów duchownych do korzystania ze środków społecznego przekazu w misji Kościoła*, Prawo Kanoniczne 3-4 (2008), s. 91-106.

⁷⁵ Por. *Aetatis novae*, nr 19.

⁷⁶ Por. *Ecclesia in Europa*, nr 63.

⁷⁷ Por. tamże, nr 63; P a p i e s k a R a d a ds. Ś r o d k ó w S p o ł e c z n e g o P r z e k a z u, *Etyka w środkach społecznego przekazu*, 04.06.2000, L'Osservatore Romano 4 (2001), s. 48-58.

spodarki do badań naukowych. Chrześcijanie, których życie i praca przebiega w tym wymiarze międzynarodowym, winni zawsze pamiętać o obowiązku dawania świadectwa Ewangelii⁷⁸.

Do kolejnych *areopagów* współczesnego świata, a więc miejsc misyjnej działalności Kościoła, dodać można: zaangażowanie na rzecz pokoju, rozwoju i wyzwolenia ludów, praw człowieka i narodów, praw mniejszości, działanie na rzecz kobiety i dziecka, problemy młodzieży, ochrona świata stworzonego⁷⁹. Mimo powszechnego konsumizmu i materializmu, paradoksalnie, z drugiej strony ujawniają się ludzkie poszukiwania sensu istnienia, potrzeba życia wewnętrznego, pragnienie duchowej koncentracji i modlitwy. Jest to swoisty „nawrót do religii”⁸⁰. Kościół, który prowadzi do spotkania z Bogiem, do modlitwy i odkrycia siebie w Bogu, winien podjąć ewangelizację także i na tym szczególnym *areopagu*⁸¹.

Każdemu z wymienionych nowych horyzontów misyjnych można by poświęcić oddzielne opracowania naukowe. W tych nowych perspektywach Kościół odkrywa, że wszędzie tam należy zanieść światło Ewangelii. Mimo trudności, ewangelizacja pozostaje priorytetowym poleceniem Chrystusa⁸². „Dziś nowe ludy, które nie znają Pana, albo znają Go słabo, tak iż nie potrafią rozpoznać w Nim Zbawiciela, są dalekie, nie tyle pod względem geograficznym, ile kulturowym. Nie morza czy wielkie odległości są dziś przeszkodami, które muszą pokonywać głosiciele Ewangelii, lecz granice, które na wskutek błędnej bądź powierzchownej koncepcji Boga i człowieka powstają między wiarą i wiedzą człowieka, wiarą i nowoczesną nauką, wiarą i zaangażowaniem na rzecz sprawiedliwości”⁸³.

Głoszenie *Dobrej Nowiny* jest prawem i obowiązkiem wszystkich katolików: „Wszyscy wierni mają obowiązek i prawo współpracy

⁷⁸ *Redemptoris missio*, nr 37.

⁷⁹ Por. tamże.

⁸⁰ Por. tamże, nr 38.

⁸¹ Por. P a p i e s k a R a d a ds. K u l t u r y, Dokument zebrania plenarnego *Dov'è il tuo Dio? La fede cristiana di fronte alla sfida dell'indifferenza religiosa*, 11-13.03.2004, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/cultur/documents/rc_pc_cultr_doc_20040313_where-is-your-god_it.html (data dostępu: 14.07.2009).

⁸² Por. B e n e d y k t XVI, *Oroędzie na Światowy Dzień Misyjny*, 14.10.2008.

⁸³ Tenże, *Przemówienie do 35-tej Kongregacji Generalnej Towarzystwa Jezusowego*, 21.02.2008, <http://www.jezuici.pl/wb//pages/posts/przemF3wienie-ojca-A6wiEAtego-benedykta-xvibrdo-35-tej-kongregacji-generalnej-towarzystwa-jezusowegobrzym-21-luty-2008230.php> (data dostępu: 16.07.2009).

w tym, aby Boże przepowiadanie zbawienia rozszerzało się coraz bardziej na wszystkich ludzi każdego czasu i całego świata⁷⁸⁴. Nie do wszystkich przestrzeni mogą dotrzeć pasterze Kościoła, zatem są to miejsca wymagające szczególnej aktywności osób świeckich⁸⁵.

Zakończenie

Misja Kościoła skierowana do niewierzących nie skończyła się. Ciągłe trwa. Aktualność misji *ad gentes* płynie choćby z faktu, że ok. 4 miliardów ludzi nie uwierzyło w Chrystusa. Również szereg dokumentów Magisterium Kościoła z ostatnich dziesięcioleci potwierdza potrzebę kontynuowania działalności misyjnej, z uwzględnieniem tradycyjnego wyróżniania krajów, czy terenów misyjnych.

Jednocześnie, przekształcenia współczesnego świata znacząco wpływają na równoległy inny obraz misji *ad gentes*. Społeczeństwa podlegając różnorodnym procesom społecznym, kulturowym, demograficznym, ekonomicznym i politycznym odchodzą od wcześniej ustabilizowanych sytuacji, jakby wszystko było w ruchu. Procesy rozwoju wielkich miast i aglomeracji oraz migracje ludzi stanowią nowe wyzwania dla Kościoła i jego posługi ewangelizacyjnej. Są to nowe horyzonty misji *ad gentes*. Do tych nowych przestrzeni misyjnych należy także świat środków społecznego przekazu oraz inne kulturowe *areopagi* współczesnego świata.

Misyjna działalność Kościoła (*ad gentes*) jest od dawna obecna w prawie powszechnym (np. Kodeks Prawa Powszechnego z 1983 r. oraz liczne instrukcje na ten temat) i partykularnym. Natomiast zagadnienie nowych horyzontów misyjnych, wskazane w dokumentach Magisterium kościelnego, prawo kanoniczne reguluje tylko po części. Aktualny Kodeks ogólnie poleca duszpasterzom troskę o wszystkich

⁸⁴ KPK 1983, kan. 211.

⁸⁵ „Świeccy, którzy na równi ze wszystkimi wiernymi przez chrzest i bierzmowanie są przeznaczeni przez Boga do apostołstwa, mają ogólny obowiązek i zarazem prawo współpracować – czy to indywidualnie, czy też zrzeszeni w stowarzyszeniach – ażeby Boże przepowiadanie zbawienia było poznane przez wszystkich ludzi na całym świecie i przez nich przyjęte. Ten obowiązek spoczywa na nich w sposób szczególnie w tych okolicznościach, w których tylko przez nich ludzie mogą usłyszeć Ewangelię i poznać Chrystusa. Każdy, zgodnie z własną pozycją, jest także szczególnie zobowiązany przepajać i udoskonalać duchem ewangelicznym porządek doczesny, dając w ten sposób w dokonywaniu tych spraw i w wykonywaniu świeckich funkcji szczególne świadectwo Chrystusowi.”, tamże, kan. 225 § 1-2.

ludzi. Zatem współczesne działania duszpasterskie muszą odpowiadać na nowe wyzwania (wielkie miasta i migracja), na obecność niechrześcijan w krajach tradycyjnie chrześcijańskich. Jednym z pól tej działalności jest też wykorzystanie przez Kościół środków przekazu społecznego w ewangelizacji. Znajduje to swój wyraz również w prawie kanonicznym. Mniej jest jednak zauważalna myśl (na gruncie norm prawnych) o wnoszeniu Ewangelii w samo środowisko mediów, czy inne przestrzenie kulturowe.

Podsumowując, nowe horyzonty misyjne można odnieść do wydarzenia z życia św. Pawła apostoła, który we śnie zobaczył wołającego Macedończyka: „Przepraw się do Macedonii i pomóż nam!” (Dz 16, 9) Do nowych zadań misyjnych można zastosować również słowa Benedykta XVI: „Rzesza tych, którzy czekają na orędzie Ewangelii, którzy spragnieni są nadziei i miłości, jest dziś niezliczona”⁸⁶.

New horizons of the mission “Ad gentes” – norms of the canon law

The mission of Church directed to non-believers didn't finish. It still lasts. The mission *ad gentes* is topical, because 4 million people hadn't believed in Jesus Christ. Also series of Magisterium of the Church documents from the last decades affirm the need to continue missionary work, including traditional distinguishing countries or missionary areas.

At the same time the change of the modern world significantly influence on other parallel picture of the mission *ad gentes*. The processes of developing large cities and agglomerations as well as migrations of people constitute new challenge to Church and its Gospel ministry. These are new horizons of the mission *ad gentes*. Also the world of social mass media and other cultural areopaguses of the modern world belong to those new missionary spaces.

The missionary work of Church (*ad gentes*) is present for a long time in common law (e.g. The Code of Canon Law 1983 and numerous instructions about above mentioned) and in particular law. Whereas the issue considering new missionary horizons, pointed out in Magisterium of the Church documents, is only partly regulated by the canon law. Pastoral activities have to respond to new challenges (large cities and the migration) as well as to presence of non-Christians in traditionally Christian countries.

The Church uses social mass media in evangelization. It finds its response additionally in the canon law. The idea (on a legal ground) of introducing the Gospel into the media environment or other cultural spaces is less noticeable.

⁸⁶ B e n e d y k t XVI, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny*, 14.10.2008.